

УДК: 37.035:172.13:796.8-053.6:355.01
DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-499-503

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ПОНОМАРЬОВ Володимир –
аспірант кафедри теоретико-методичних
основ викладання спортивних дисциплін
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8681-6576>
e-mail: <mailto:vovan26@meta.ua>

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ З ВІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті здійснено теоретичне осмислення проблеми формування громадянської позиції підлітків у процесі спортивної підготовки з вільної боротьби в умовах воєнного стану. Актуальність дослідження зумовлена зростанням суспільного запиту на виховання молодого покоління як свідомих громадян, здатних до відповідального ставлення до держави, суспільства, національних цінностей, власних прав і обов'язків, а також до соціально значущої діяльності в умовах сучасних викликів. Наголошено, що в умовах воєнного стану проблема формування громадянської позиції підлітків набуває особливої педагогічної значущості, оскільки потребує пошуку ефективних виховних середовищ, у яких поєднуються соціалізація, засвоєння моральних і правових норм, виховання відповідальності, стійкості, дисциплінованості та готовності до дії.

Метою статті є теоретичне обґрунтування особливостей формування громадянської позиції підлітків у процесі спортивної підготовки з вільної боротьби в умовах воєнного стану. У дослідженні використано аналіз і узагальнення науково-педагогічної літератури з проблем громадянського, патріотичного та спортивного виховання підлітків.

У результаті дослідження з'ясовано, що громадянська позиція підлітків є інтегративною характеристикою особистості, яка виявляється у відповідальному ставленні до держави, суспільства, власних прав і обов'язків, готовності до дотримання моральних і правових норм, участі в житті громади та соціально значущій діяльності. Обґрунтовано, що підлітковий вік є чутливим періодом для формування громадянської позиції. Доведено, що спортивна підготовка з вільної боротьби має значний виховний потенціал, оскільки сприяє розвитку дисциплінованості, самоконтролю, витривалості, мужності, відповідальності, поваги до суперника, здатності діяти в межах правил та підпорядковувати власні інтереси спільній меті. Визначено, що в умовах воєнного стану виховний потенціал вільної боротьби посилюється, а тренер виступає важливим суб'єктом виховного впливу. Узагальнено, що вільну боротьбу доцільно розглядати не лише як засіб фізичної й спортивної підготовки, а і як ефективне середовище формування громадянської позиції підлітків.

Ключові слова: громадянська позиція, підлітки, спортивна підготовка, вільна боротьба, воєнний стан, громадянське виховання, тренер.

PONOMAROV Volodymyr –
Postgraduate Student of the Department of Theoretical and
Methodological Foundations of Teaching Sports Disciplines
of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8681-6576>
e-mail: <mailto:vovan26@meta.ua>

FORMATION OF THE CIVIC POSITION OF ADOLESCENTS IN THE PROCESS OF SPORTS TRAINING IN FREESTYLE WRESTLING UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

The article provides a theoretical analysis of the problem of forming the civic position of adolescents in the process of sports training in freestyle wrestling under martial law conditions. The relevance of the study is determined by the growing social demand for educating the younger generation as conscious citizens capable of responsible attitudes toward the state, society, national values, rights and duties, as well as participation in socially significant activities in the context of contemporary challenges. It is emphasized that under martial law conditions the problem of forming adolescents' civic position acquires special pedagogical significance, as it requires the search for effective educational environments that combine socialization, assimilation of moral and legal norms, development of responsibility, resilience, discipline and readiness for action.

The purpose of the article is to theoretically substantiate the peculiarities of forming the civic position of adolescents in the process of sports training in freestyle wrestling under martial law conditions. The study is based on the analysis and generalization of scientific and pedagogical literature on civic, patriotic and sports education of adolescents.

The results of the study show that the civic position of adolescents is an integrative personal characteristic manifested in a responsible attitude toward the state and society, awareness of rights and duties, adherence to moral and legal norms, participation in community life and socially significant activities. It is substantiated that adolescence is a sensitive period for the formation of civic position. It is proved that sports training in freestyle wrestling has significant educational potential, as it promotes the development of discipline, self-control, endurance, courage, responsibility, respect for the opponent, the ability to act within rules and to subordinate personal interests to a common goal. It is determined that under martial law conditions the educational potential of freestyle wrestling increases, and the coach acts as an important subject of educational influence. It is concluded that freestyle wrestling should be considered not only as a means of physical and sports training, but also as an effective environment for forming the civic position of adolescents.

Key words: civic position, adolescents, sports training, freestyle wrestling, martial law, civic education, coach.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні суспільно-політичні трансформації в Україні в умовах воєнного стану актуалізують проблему виховання молодого покоління як свідомих громадян, здатних до відповідального ставлення до держави, суспільства, національних цінностей, прав і

свобод людини. За таких обставин громадянська позиція підлітків набуває особливого значення як інтегративна особистісна характеристика, що виявляється в усвідомленні належності до української держави, готовності діяти на засадах відповідальності, суспільної активності, поваги до закону

та захисту національних інтересів. У науковому дискурсі наголошується, що патріотичне й громадянське виховання має залишатися пріоритетною ланкою освітнього процесу, а громадянськість доцільно розуміти як відповідальне ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави [1, с. 8].

Особливої ваги ця проблема набуває у підлітковому віці, коли інтенсивно формуються ціннісні орієнтації, моделі поведінки, соціальна відповідальність і здатність до морального вибору. У зв'язку з цим актуалізується пошук таких виховних середовищ, які забезпечували б не лише фізичний розвиток підлітків, а й формування їхньої громадянської зрілості, дисциплінованості, стійкості та здатності до взаємодії. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що в умовах воєнного стану виховання громадянської позиції пов'язане зі збереженням демократичних цінностей і готовністю до відповідальної громадянської дії [9, с. 1574].

Одним із таких середовищ є спортивна підготовка, оскільки спорт виступає не лише засобом фізичного вдосконалення, а й важливим чинником соціалізації особистості. Доведено, що діяльнісно організоване середовище сприяє розвитку соціальної та громадянської відповідальності, що виявляється в активній життєвій позиції, а також створює умови для прояву активної громадянської позиції [4, с. 69; 195].

У цьому контексті особливий інтерес становить спортивна підготовка з вільної боротьби, яка поєднує фізичну, вольову та психологічну підготовку з вихованням дисциплінованості, мужності, самоконтролю, витривалості, поваги до суперника та відповідальності за власні дії. Значущість цієї проблеми посилюється в умовах воєнного стану, коли процес формування громадянської позиції ускладнюється впливом безпекових, психоемоційних і соціальних чинників [9, с. 1580].

Попри наявність праць, присвячених громадянському й патріотичному вихованню молоді, виховному потенціалу спортивної діяльності та особливостям формування громадянської позиції в умовах воєнного стану, проблема формування громадянської позиції підлітків у процесі спортивної підготовки з вільної боротьби ще не отримала належного наукового висвітлення. Недостатньо розкрито виховний потенціал цього виду спорту та роль тренера як ключового суб'єкта формування громадянсько значущих якостей підлітків-спортсменів. Це й зумовлює актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування громадянської позиції особистості посідає важливе місце в сучасних педагогічних дослідженнях. Теоретичні засади громадянського та патріотичного виховання ґрунтовно розкрито у працях І. Д. Бега, який розглядає громадянськість як відповідальне ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави [1, с. 8].

У сучасних наукових працях громадянська позиція трактується як інтегративна характеристика особистості, що охоплює ціннісні орієнтації, соціаль-

ну відповідальність, активність і готовність до участі в суспільному житті. А. А. Харківська підкреслює, що в умовах воєнного стану її формування набуває особливої ваги, оскільки пов'язане зі збереженням демократичних цінностей, захистом прав і свобод, відповідальністю та готовністю до активної громадянської дії [9, с. 1574]. Водночас дослідниця наголошує на труднощах цього процесу, зумовлених безпековими ризиками, психоемоційним навантаженням та індивідуалізмом [9, с. 1580].

Важливими для нашого дослідження є праці, присвячені виховному потенціалу діяльнісно організованого середовища. У дисертаційному дослідженні Г. А. Коломоець доведено, що така діяльність сприяє розвитку соціальної та громадянської відповідальності, що виявляється в активній життєвій позиції, а також створює умови для прояву активної громадянської позиції [4, с. 69; 195]. І. П. Устименко, аналізуючи патріотичне виховання учнівської молоді в умовах війни, підкреслює його роль у формуванні національної свідомості, любові до рідної землі та готовності захищати державу [5, с. 26].

Нормативне підґрунтя досліджуваної проблеми становлять Закон України «Про освіту» [7] та наказ Міністерства освіти і науки України № 527 [8], які акцентують значущість виховання відповідального громадянина й національно-патріотичного виховання в закладах освіти.

Разом із тим аналіз джерел засвідчує, що, попри достатню увагу до проблем громадянського й патріотичного виховання, формування громадянської позиції підлітків у процесі спортивної підготовки з вільної боротьби ще не стало предметом окремого цілісного дослідження. Недостатньо розкрито специфіку цього виду спорту як середовища громадянського становлення підлітків і роль тренера у формуванні громадянсько значущих якостей вихованців. Саме це й зумовлює необхідність подальшого теоретичного опрацювання означеної проблеми.

Мета статті – теоретично обґрунтувати особливості формування громадянської позиції підлітків у процесі спортивної підготовки з вільної боротьби в умовах воєнного стану. У дослідженні використано аналіз і узагальнення науково-педагогічної літератури з проблем громадянського, патріотичного та спортивного виховання підлітків, аналіз праць, присвячених формуванню громадянської позиції в умовах воєнного стану [1; 9], а також метод теоретичного узагальнення для визначення виховного потенціалу спортивної підготовки з вільної боротьби у формуванні громадянсько значущих якостей підлітків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Громадянська позиція підлітків у сучасних умовах розглядається як складне інтегративне особистісне утворення, що виявляється у свідомому ставленні до держави, суспільства, прав і обов'язків громадянина, готовності діяти відповідально, дотримуватися суспільно значущих норм і цінностей, брати участь у житті громади та країни. У наукових працях підкреслюється, що громадянськість пов'язана з

відповідальним ставленням особистості до народу, Батьківщини, держави [1, с. 8], а в умовах воєнного стану її формування набуває особливої значущості у зв'язку з потребою збереження демократичних цінностей, розвитку соціальної відповідальності, стійкості, готовності до активної громадянської дії [9, с. 1574]. З огляду на це процес формування громадянської позиції підлітків доцільно розглядати не лише як засвоєння певних знань і уявлень, а як становлення ціннісних орієнтацій, моделей поведінки та досвіду діяльності, у межах яких підліток вчиться співвідносити власні інтереси з інтересами колективу, громади та держави.

Підлітковий вік є сенситивним періодом для формування громадянської позиції, оскільки саме в цей час інтенсивно розвиваються самосвідомість, ціннісні орієнтації, ставлення до соціальних норм, відповідальність за власні вчинки та здатність до морального вибору. У цьому віці особливо важливим є включення підлітка в такі види діяльності, які мають не лише тренувальний чи навчальний, а й виразний соціалізувальний та виховний зміст. Дослідники підкреслюють, що громадянська позиція формується не ізольовано, а в процесі спільної діяльності, співробітництва, набуття досвіду дотримання суспільно значущих норм і цінностей [1; 9]. Саме тому спортивна підготовка може розглядатися як дієве середовище формування громадянсько значущих якостей підлітків, якщо вона має цілеспрямовану виховну спрямованість.

У цьому контексті вільна боротьба має значний виховний потенціал. Специфіка цього виду спорту зумовлює постійне поєднання фізичного навантаження, психологічної напруги, самоконтролю, дисципліни, поваги до суперника, дотримання правил, готовності до чесного суперництва та відповідальності за результат власної діяльності. Такі характеристики спортивної підготовки є важливими для формування громадянської позиції, оскільки пов'язані з розвитком сили волі, стійкості, мужності, витривалості, дисциплінованості та здатності підпорядковувати власні дії визначеним нормам [5, с. 26; 6, с. 104-113].

Важливо, що спортивна підготовка у вільній боротьбі створює не лише умови для індивідуального самоствердження, а й простір для засвоєння суспільно значущих цінностей. Участь у тренувальному та змагальному процесі привчає підлітка діяти в межах правил, поважати інших, приймати поразку і перемогти гідно, контролювати емоції, працювати на довгостроковий результат. Усе це формує якості, близькі до змісту громадянськості: відповідальність, організованість, соціальну зрілість, готовність діяти відповідно до моральних і правових норм. У дослідженні Г. А. Коломоєць підкреслено, що діяльнісно організоване середовище сприяє розвитку соціальної та громадянської відповідальності, яка виявляється в активній життєвій позиції [4, с. 69], а також створює умови для прояву активної громадянської позиції [4, с. 195].

В умовах воєнного стану значення такого виховного потенціалу зростає. Як зазначає А. А. Харківська, виховання громадянської позиції в сучасних умовах пов'язане із забезпеченням стійкості розвитку суспільства, збереженням демократичних цінностей, готовністю до активної громадянської дії, а також подоланням труднощів, спричинених безпековими викликами, психоемоційним навантаженням та індивідуалізмом [9, с. 1574; 1580]. За таких умов спортивне середовище набуває додаткової педагогічної функції: воно стає простором виховання внутрішньої стійкості, самодисципліни, поваги до держави, колективу, суспільного порядку. Водночас важливо враховувати, що громадянське виховання не зводиться лише до національно-патріотичного, а охоплює також правові, гуманістичні, ціннісні та соціальні складові [9, с. 1577].

Ключову роль у цьому процесі відіграє тренер. У спортивному середовищі він виступає не лише організатором тренувального процесу, а й носієм цінностей, норм поведінки, прикладом ставлення до праці, суперництва, колективу, держави. Саме через щоденну взаємодію з тренером підлітки засвоюють моделі дисциплінованої поведінки, поваги до правил, чесності, відповідальності, наполегливості, стійкості у подоланні труднощів. У наукових працях, присвячених підготовці майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-патріотичного виховання, підкреслюється важливість особистості педагога як суб'єкта відповідного виховного впливу [6, с. 104-113].

Таким чином, вільна боротьба може бути осмислена не лише як вид спортивної діяльності, спрямований на досягнення високих результатів, а і як важливе виховне середовище, у межах якого формуються дисциплінованість, стійкість, відповідальність, мужність, повага до інших, готовність до дії та соціально значущої поведінки. За умови цілеспрямованої педагогічної організації ці якості становлять основу формування громадянської позиції підлітків, що особливо актуально в умовах воєнного стану.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведений теоретичний аналіз засвідчив, що формування громадянської позиції підлітків у процесі спортивної підготовки з вільної боротьби є актуальною педагогічною проблемою, значущість якої посилюється в умовах воєнного стану. Громадянська позиція розглядається як інтегративна характеристика особистості, що виявляється у відповідальному ставленні до держави, суспільства, власних прав і обов'язків, готовності до соціально значущої діяльності та дотримання морально-правових норм.

З'ясовано, що підлітковий вік є сенситивним періодом для формування громадянської позиції, а тому особливого значення набуває залучення підлітків до діяльності, яка поєднує виховний, соціалізувальний і тренувальний потенціал. Обґрунтовано, що спортивна підготовка з вільної боротьби сприяє розвитку дисциплінованості, самоконтролю,

витривалості, мужності, відповідальності та поваги до суперника, тобто якостей, що становлять важливу основу громадянського становлення особистості.

Доведено, що в умовах воєнного стану виховний потенціал вільної боротьби посилюється, а спортивне середовище набуває значення простору формування внутрішньої стійкості, соціальної відповідальності та готовності до подолання труднощів. Визначено, що ключову роль у цьому процесі відіграє тренер як організатор спортивної підготовки, носій цінностей і суб'єкт виховного впливу.

Отже, вільну боротьбу доцільно розглядати не лише як засіб фізичної та спортивної підготовки, а і як ефективне виховне середовище формування громадянської позиції підлітків. Перспективи подальших розвідок убачаємо у визначенні структурних компонентів громадянської позиції підлітків-спортсменів, розробленні критеріїв і показників її сформованості, а також в обґрунтуванні педагогічних умов формування громадянської позиції підлітків у процесі спортивної підготовки з вільної боротьби.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Патріотичне і громадянське виховання у власних межах. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2019. Вип. 23. С. 6–12.
2. Виховуємо громадян-патріотів України : наук.-метод. посіб. / авт. кол. за заг. кер. К. Чорної. Черкаси : Вид-во ЧОІПОП, 2011. 273 с.
3. Войтович І. М., Єрко А. В., Деделюк Н. А., Томащук О. Г. Порівняльний аналіз організації національно-патріотичного виховання молоді в Україні. Олімпійський та паролімпійський спорт. 2025. № 2. С. 18–24. DOI: 10.32782/olimpstu/2025.2.3.
4. Коломоєць Г. А. Патріотичне виховання старших підлітків у процесі військово-спортивних ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2021. 236 с.
5. Устименко І. П. Патріотичне виховання учнівської молоді, окреслене війною. Педагогічний вісник. 2022. № 1–2. С. 26–31.
6. Пелипась Д. С. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до роботи з спортивно-патріотичного виховання здобувачів базової середньої освіти. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2019. № 4 (327). Ч. II. С. 104–113. DOI: 10.12958/2227-2844-2019-4(327)-2-104-113.
7. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 01.04.2026).
8. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0527729-22> (дата звернення: 01.04.2026).
9. Харківська А. А. Виховання громадянської позиції в майбутніх фахівців в умовах воєнного стану. Вісник науки та освіти. 2024. № 4 (22). С. 1574–1582. DOI: 10.52058/2786-6165-2024-4(22)-1574-1582.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (2019). Patriotichne i hromadyans'ke vykhovannya u vlasnykh mezhakh [Patriotic and civic education within its own boundaries]. *Teoretyko-metodychni problemy*

vykhovannya ditey ta uchniv's'koyi molodi. Vyp. 23. S. 6–12. [in Ukrainian]

2. Vychovuyemo hromadyan-patriotiv Ukrainy [Educating citizen-patriots of Ukraine] : nauk.-metod. posib. / avt. kol. za zah. ker. K. Chornoyi. (2011). Cherkasy : Vyd-vo ChOIPOPP. 273 s. [in Ukrainian]

3. Voytovych, I. M., Yerko, A. V., Dedelyuk, N. A., & Tomashchuk, O. H. (2025). Porivnyal'nyy analiz orhanizatsiyi natsional'no-patriotichnoho vykhovannya molodi v Ukraini [Comparative analysis of the organization of national-patriotic education of youth in Ukraine]. *Olimpiys'kyu ta parolimpiys'kyu sport*. № 2. S. 18–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/olimpstu/2025.2.3> [in Ukrainian]

4. Kolomojets', H. A. (2021). Patriotichne vykhovannya starshykh pidlitkiv u protsesi viys'kovo-sportyvnykh ihor [Patriotic education of older adolescents in the process of military-sports games] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07. Kyiv. 236 s. [in Ukrainian]

5. Ustymenko, I. P. (2022). Patriotichne vykhovannya uchniv's'koyi molodi, okreslene viynoyu [Patriotic education of student youth outlined by war]. *Pedahohichnyy visnyk*. № 1–2. S. 26–31. [in Ukrainian]

6. Pelypas', D. S. (2019). Pidhotovka maybutnikh uchyteliv fizychnoyi kul'tury do roboty z sportyvno-patriotichnoho vykhovannya zdobuvachiv bazovoyi seredn'oyi osvity [Training future physical education teachers to work on sports-patriotic education of learners of basic secondary education]. *Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. 4 (327). Part II. S. 104–113. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-4\(327\)-2-104-113](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-4(327)-2-104-113) [in Ukrainian].

7. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On Education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145-VIII]. (2017). Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (date of access: 01.04.2026). [in Ukrainian]

8. Pro deyaki pytannya natsional'no-patriotichnoho vykhovannya v zakladakh osvity Ukrainy ta vyznannya takym, shcho vtratyv chynnist', nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.06.2015 № 641 : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 06.06.2022 № 527 [On some issues of national-patriotic education in educational institutions of Ukraine and invalidation of the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated June 16, 2015 No. 641 : Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated June 6, 2022 No. 527]. (2022). Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0527729-22> (date of access: 01.04.2026). [in Ukrainian]

9. Kharkivs'ka, A. A. (2024). Vykhovannya hromadyans'koyi pozytsiyi v maybutnikh fakhivtsiv v umovakh voyennoho stanu [Formation of civic position of future specialists under martial law]. *Visnyk nauky ta osvity*. 4 (22). S. 1574–1582. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4\(22\)-1574-1582](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4(22)-1574-1582) [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПОНОМАРЬОВ Володимир – аспірант кафедри теоретико-методичних основ викладання спортивних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Наукові інтереси: громадянське виховання підлітків, спортивна підготовка, вільна боротьба, виховний потенціал спорту, національно-патріотичне виховання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PONOMAROV Volodymyr – Postgraduate Student of the Department of Theoretical and Methodological Foundations of Teaching Sports Disciplines of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University.

Scientific interests: civic education of adolescents, sports training, freestyle wrestling, educational potential of sport, national-patriotic education.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 28.03.2026 р.

УДК 378.011.3-051:784:[78.071.2:784:792.73]-043.83:[37.013:001.895](045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-503-509

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ЧЖАН Фан –

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3234-3238>

e-mail: nickfed149@gmail.com

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВИКОНАННЯ ЕСТРАДНО-ВОКАЛЬНОЇ МУЗИКИ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВОКАЛУ: НАУКОВІ ПІДХОДИ Й ПРИНЦИПИ

Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню методологічних засад формування культури виконання естрадно-вокальної музики у майбутніх викладачів вокалу Китаю та України. Визначено та схарактеризовано сукупність провідних наукових підходів і зумовлених ними принципів, що становлять концептуальну основу дослідження та забезпечують ефективність формування спеціальних (фахових) компетентностей здобувачів у системі сучасної музично-педагогічної освіти. Акцентовано на розвитку творчої індивідуальності майбутніх фахівців на засадах ціннісних орієнтацій у сфері естрадно-вокального мистецтва в умовах становлення постінформаційного суспільства та поглиблення культурної глобалізації у світі.

Методологічне забезпечення формування культури виконання естрадно-вокальної музики розглядається як важлива складова фахової підготовки, що спрямована на досягнення належного рівня готовності майбутніх викладачів вокалу до професійної діяльності, що реалізується у трьох взаємопов'язаних напрямках: виконавському, вокально-педагогічному та культурно-просвітницькому. Запропоновані теоретико-методичні положення визначені як підґрунтя цілеспрямованої організації професійної підготовки здобувачів у закладах вищої музично-педагогічної освіти Китаю та України.

У результаті дослідження доведено й обґрунтовано, що цілісність процесу формування вокально-виконавської культури забезпечується реалізацією шести ключових методологічних підходів: мотиваційного, аксіологічного, когнітивного, культурологічного (як наскрізного), результативного та мистецько-персоналізованого. Їх синергетична взаємодія сприяє розвитку ціннісно-особистісної сфери здобувачів, формуванню виконавських, вокально-педагогічних і культурно-просвітницьких компетентностей, а також гнучкості мислення і творчої самостійності.

Відповідно до визначених підходів окреслено систему принципів, що безпосередньо зумовлені методологічними засадами дослідження, зокрема: врахування культурних потреб та індивідуальних мистецько-ціннісних запитів здобувачів освіти; орієнтації на художньо-ціннісну домінуючу естрадно-вокальних творів у виконавській та вокально-педагогічній діяльності; активізації інтелектуального потенціалу майбутніх викладачів вокалу; врахування національного та полікультурного виміру художньо-естетичного потенціалу творів естрадно-вокальної музики; пріоритету художньо-образного змісту над технічною складовою естрадно-вокального виконання; обґрунтованого застосування інноваційно-мистецьких технологій у процесі навчання естрадному співу.

У статті узагальнено результати дослідження зазначеної теми та окреслено перспективи подальших наукових розвідок, спрямованих на підвищення рівня фахової підготовленості китайських та українських викладачів вокалу нового покоління, зокрема у межах спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Ключові слова: культура, культура виконання музики, викладачі вокалу, здобувачі освіти, музично-педагогічна діяльність, компетентності, естрадно-вокальна музика, наукові підходи, принципи, педагогічні технології, технології мистецької інноватики, постінформаційне суспільство, глобалізація.

ZHANG Fan –

Postgraduate Student of the 2nd year of Study The State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3234-3238>

e-mail: nickfed149@gmail.com

FORMATION OF THE PERFORMANCE CULTURE OF POP VOCAL MUSIC IN FUTURE VOCAL TEACHERS: SCIENTIFIC APPROACHES AND PRINCIPLES

The article is devoted to the theoretical substantiation of the methodological foundations for the formation of the performance culture of pop vocal music in future vocal teachers in China and Ukraine. A set of leading scientific approaches and the principles determined by them has been identified and characterized; these constitute the conceptual basis of the study and ensure the effectiveness of forming specialized (professional) competencies of students within the system of contemporary music-pedagogical education. Emphasis is placed on the development of the creative individuality of future specialists grounded in value orientations within the sphere of pop vocal art under the conditions of the emergence of a post-information society and the intensification of cultural globalization worldwide.

The methodological support for the formation of the performance culture of pop vocal music is considered as an important component of professional training aimed at achieving an appropriate level of readiness of future vocal teachers for professional activity, which is implemented in three interrelated domains: interpretative-performance, vocal-pedagogical, and cultural-educational. The proposed